

VAN MANNENKRACHT TOT VROUWENPRACHT (3)

In deze **Lichamelijke Opvoeding** weer een aflevering uit de reeks geschiedkundige artikelen. Dit keer gaat het over de opkomst van het boksen. Het is mooi om te zien welke ontwikkeling ons vak en de sport hebben doorgemaakt. Door: J. Steendijk-Kuypers

BERNARR MACFADDEN EN ZIJN PHYSICAL CULTURE

In Amerika was Macfadden een navolger van de bekende Europese showman en krachtpatser Eugen Sandow. Nadat hij zijn lichaam volgens diens haltermethode had getraind, werd Macfadden handelsman in fitness; hij noemde zich professor in de kinesiotherapie en werd wel als de goeroe van de *physical culture* gezien. In 1898 nam hij het kwijnende blad *Physical Culture* over, waarvan hij de oplage binnen twee jaar van 3000 naar 100.000 bracht. Een jaar later kwam een themanummer voor vrouwen uit met als motto: vrouwelijke schoonheid door *physical culture*. Had de tekenaar Dana Gibson bij de wereldtentoonstelling van Chigago in 1893 zijn Gibsongirl gepresenteerd als gezond, energiek, mooi en intelligent, bij Macfadden kwam het accent te liggen op nog een ander aspect: *sex-appeal*. Zijn Physical Health Resort in New York en de Physical Training School in Chicago trokken veel bezoekers. Ook hij wilde de mens lichamenlijk sterken zodat deze beter bestand was tegen de sociale en psychische druk van de moderne maatschappij. Met zijn Engelse vrouw Mary begon hij in Londen een school waar jaarlijks de Perfect Woman Contest werd ge-

houden en de *most perfect formed woman* werd gekozen. De finalisten kwamen, gekleed in zeer nauw aansluitend tricot, in zijn blad te staan, welke publicatie hem de beschuldiging van pornografie opleverde. In een later stadium onderwierp hij de deelnemers aan een aantal atletische tests overeenkomstig de atletiekonderdelen van de Olympische Spelen; daarop presenteerde hij in 1905 de *most perfectly developed women*.

De lengte- en omvangmaten van zijn vrouw Mary werd de standaard waarlangs de kandidaten werden gemeten. Vrouwen werden door hem aangemoedigd om deel te nemen aan *physical culture* programma's. *Physical culture* werd voor velen een nieuwe levensstijl, een *way of life* en dit verschijnsel deed zich niet alleen in de vrouwenwereld voor.

BOKSEN EN PHYSICAL CULTURE

Omstreeks de eeuwwisseling motiveerde de fitnessbeweging haar navolgers met esthetische argumenten, met gezondheidsidealen en met moderne leefstijlpatronen. Fysieke inspanning had tot doel het lichaam te ontwikkelen tot een anatomische perfectie en tot een staat van maximale fysieke,

functionele energie. Rond de wieg van de lichaamscultuur zoals die tegenwoordig wordt beleefd, stonden ook de Engelse *prizefighters*, de straatvechters met hun supporters er omheen, die in feite de *ring* vormden.

Slechts weinig geïnteresseerden zagen in het midden van de negentiende eeuw in werkelijkheid de wedstrijden tussen bekende krachtpaters. Ze konden zich er wel een beeld van vormen aan de hand van kopergravures die de Engelse kunstenaar Hogarth van deze volkstaferelen maakte. De afbeeldingen van bokscers hingen in koffiehuzen en drinkgelegenheden. Daarin kwamen de standvastige karaktertrekken, de uitstraling van kracht, de slagvaardige arm en de gebal-

Boksen leerwijze Toepeler

Linkse opstoot (uppercut)

de vuist prominent tot uitdrukking. Het postuur van de bokser werd vergeleken met de Griekse beelden uit de Oudheid, in het bijzonder met de Hercules-gestalte. Het ideaalbeeld van de bokser die zijn overwinning door eigen kracht had bevochten, gaf aan dat men succes door eigen inzet kon bereiken, iets wat de moderne zakenwereld van die tijd zeer aansprak. In Duitsland, waar het begrip *Körperkultur* ingang had gevonden, wist de succesvolle Duitse kampioen Max Schmeling het

boksen te populariseren. In het beeld van *De bokser* dat bij de Spelen van Amsterdam (1928) werd bekroond, was Schmeling te herkennen. Ook in de kunst werd de schoonheid van de antieke menselijke gestalte vervangen door het ideaalbeeld van de actuele mens. Kunstenaar én medicus trachtten het postuur van de ideale mens te bepalen. De anthropometrie die omstreeks 1900 bij medici volop in de belangstelling stond, kwam feitelijk uit de kunst voort: Leonardo da Vinci construeerde het menselijk lichaam in een volkomen symmetrie naar de ideeën van de Romeinse bouwmeester Vitruvius: de *Vitruviaanse mens*. In de sport werd gelet op het fysieke aspect, maar sportbeoefening werd inmiddels ook gezien als een middel tot karaktervorming. Dit aspect gold vooral in de bokssport. Max Schmeling schreef later op bescheiden wijze zijn succes toe aan wat hij de *tijdgeest* noemde, want het Duitse volk had na het verlies van WO I helden nodig: meer dan *mijn* prestatie telde de *Begeisterung* van het volk. Het was eveneens de geestdrift van de massa die zich in de jaren dertig meester maakte van de lichaamscultuur die door de nazi's werd gepropageerd in de uitgaven van Hans Surén: *Gymnastik der Deutschen*, *Kraftgymnastik*, en *Mensch und Sonne - Arisch-Olympischer Geist*; boksen maakte deel uit van de toenmalige jeugdcultuur. Sterker nog dan Surén toonde de cineaste Leni Riefenstahl binnen het heersende regiem in haar film- en foto-opnamen de schoonheid van de Duitse mannen- en vrouwengestalte, als resultaat van een lichaamscultuur die geënt was op het Germaanse ras (zie ook Dekkers (2006), *Lichamelijke oefening*).

In de volgende aflevering zal onder andere worden ingegaan op de ontwikkeling van het boksen in Nederland.

Wordt vervolgd

R ► STUDIEDAGEN

OPENBARE KENNISKRING ALO AMSTERDAM

Thema: 'Naar beter bewegingsonderwijs'. Zet gymles niet aan tot sport buiten school?

Waar: ALO Amsterdam, Dr. Meurerlaan 8, 1067 SM.

Wanneer: woensdag 20 februari van 19.00-21.30 uur.

Voor nadere informatie en inschrijfformulier: www.kvlo.nl of een mail sturen naar: e.buijs@hva.nl.

VOORAANKONDIGING RUGBYCLINIC

Op zaterdag 15 maart zal er in Rotterdam een rugbyclinic plaatsvinden voor collega's in het voortgezet onderwijs. Deze clinic wordt georganiseerd door de Stichting World Port Rugby Event in samenwerking met de Nederlandse Rugbybond en de Rugby Football Union uit Engeland. Na afloop is er de mogelijkheid om naar een rugbywedstrijd te kijken waar Engelse topcoaches aanwezig zullen zijn. Nadere mededelingen volgen in *Lichamelijke Opvoeding* 3 en vanaf 15 februari op de website www.schoolensport.nl.

OPROEP VOOR BSM

In het jaar 2006 boden 67 scholen havo/vwo het eindexamen-vak Bewegen Sport en Maatschappij (BSM) aan. Dit aantal is in 2007 inmiddels gegroeid tot 126 scholen voor zover bekend. Een groei van maar liefst 78%! Vanuit de KVLO en SLO wordt geprobeerd om een volledig overzicht te krijgen van alle scholen die BSM aanbieden. In een database verzamelen we namen, adressen en dergelijke (zie de website www.kvlo.nl voor de volledige lijst) zodat het bijvoorbeeld mogelijk wordt om mensen persoonlijk uit te nodigen voor studiedagen. Ook kan eenvoudig de nieuwste informatie met betrekking tot ontwikkelingen op BSM-gebied worden verspreid. En kunnen onderlinge contacten gelegd worden en informatie uitgewisseld worden.

Vandaar het verzoek om de lijst te controleren en eventueel te verbeteren en/of aan te vullen. Deze kunt u mailen naar: g.w.klein.lankhorst@maartens.nl